

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 533/2023-27

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa **Za čistý Gemer, občianske združenie**, Letná 71, Vlachovo, IČO 42 246 865, zastúpeného JUDr. Ivetou Rajtákovou, advokátkou, Štúrova 20, Košice, proti postupu Krajského súdu v Košiciach v odvolacom konaní vedenom v súčasnosti pod sp. zn. 5Co/220/2022 takto

rozhodol:

1. Postupom Krajského súdu v Košiciach v odvolacom konaní vedenom v súčasnosti pod sp. zn. 5Co/220/2022 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadostučinenie **1 500 eur**, ktoré **je** Krajský súd v Košiciach **povinný** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Krajský súd v Košiciach **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania **530,86 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

Odôvodnenie:

I.

Ústavná sťažnosť a argumentácia sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 3. októbra 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom krajského súdu v konaní vedenom v súčasnosti pod sp. zn. 5Co/220/2022 (ďalej len „napadnuté konanie“).
2. Z ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ je žalovanou stranou v konaní o ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy. V označenej právnej veci rozhodoval Okresný súd Rožňava,

ktorý naposledy rozhodol rozsudkom č. k. 9C/80/2012-403 z 1. decembra 2015 (ďalej len „rozsudok súdu prvej inštancie“) tak, že sťažovateľovi uložil povinnosť písomne sa ospravedlniť, v prevyšujúcej časti (o náhradu nemajetkovej ujmy v sume 5 000 eur, pozn.) žalobu zamietol. Proti rozsudku súdu prvej inštancie strany konania podali odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd rozsudkom sp. zn. 9Co/307/2016 z 8. júna 2017 (ďalej len „rozsudok odvolacieho súdu“) tak, že rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Sťažovateľ podal proti rozsudku odvolacieho súdu dovolanie, o ktorom rozhodol dovolací súd uznesením sp. zn. 2Cdo/133/2018 z 27. júna 2019 (ďalej len „uznesenie o dovolaní“) tak, že dovolanie odmietol. Nespokojný s výsledkom dovolacieho konania podal proti uzneseniu o dovolaní ústavnú sťažnosť, o ktorej rozhodol ústavný súd nálezom č. k. IV. ÚS 15/2021-45 z 25. mája 2021, ktorým zrušil uznesenie o dovolaní. Dovolací súd opätovne rozhodoval o dovolaní sťažovateľa a uznesením sp. zn. 2Cdo/177/2021 z 28. júla 2022 zrušil rozsudok odvolacieho súdu z dôvodu jeho arbitrárnosti a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

3. Sťažovateľ v sťažnosti namieta, že napadnuté konanie po vrátení veci dovolacím súdom trvá neprimerane dlho. Poukazuje na skutočnosť, že žaloba bola podaná v roku 2012, odvolacie konanie nie je od jeho podania odvolania v roku 2016 právoplatne skončené a krajský súd je od vrátenia veci aj napriek jeho písomnej urgencii zo 17. marca 2023 nečinný.

4. Vychádzajúc z uvedeného, sťažovateľ je toho názoru, že v napadnutom odvolacom konaní dochádza k zbytočným prietiahom a porušovaniu jeho označených práv, preto navrhuje, aby ústavný súd po prijatí jeho sťažnosti na ďalšie konanie nálezom rozhodol, že označené práva sťažovateľa boli postupom krajského súdu v napadnutom konaní porušené, prikázal krajskému súdu v napadnutom konaní konať bez zbytočných prietahov, priznal sťažovateľovi finančné zadosťučinenie 8 000 eur a náhradu trov konania.

5. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 533/2023-12 z 22. novembra 2023 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

II.

Vyjadrenie krajského súdu a replika sťažovateľa

II.1. Vyjadrenie krajského súdu:

6. Krajský súd vo svojom vyjadrení sp. zn. 1SprV/956/2023 z 20. decembra 2023 v podstatnom k veci uviedol, že ako vyplýva zo súdneho spisu, po zrušení rozsudku krajského súdu sp. zn. 9Co/307/2016 z 8. júna 2017 uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2Cdo/177/2021 z 28. júla 2022 bol spis doručený krajskému súdu 30. septembra 2022. Vychádzajúc z vyjadrenia predsedníčky senátu, vec nie je skutkovo alebo právne zložitá, neexistujú prekážky v postupe súdu ani prietahy spôsobené sťažovateľom, pričom vec má byť rozhodnutá 28. decembra 2023. Zo spisu má byť zrejmé, že od doručenia spisu najvyšším súdom neboli vykonané vo veci žiadne procesné úkony. Pokiaľ ide o predchádzajúce odvolacie konania v danej veci, predsedníčka uviedla, že obe konania vedené pod sp. zn. 5Co/99/2013 a sp. zn. 9Co/307/2016 trvali jeden rok, preto nesúhlasí s tvrdením, že dĺžka odvolacieho konania presiahla 7 rokov. V období od 8. júna 2017 do 30. septembra 2022 neprebiehalo konanie na odvolacom súde, preto tento časový úsek nemožno pripisovať na vrub krajskému súdu, pretože v danom období bolo konanie na krajskom súde právoplatne skončené.

II.2. Replika sťažovateľa:

7. Sťažovateľ vo svojej replike doručenej 22. januára 2024 k vyjadreniu krajského súdu v podstatnom uviedol, že obrana mestského súdu (zmena obsadenia senátu prejednávajúceho vec) je v zmysle ustálenej judikatúry ústavného súdu z hľadiska posudzovania zbytočných prietahov irelevantná. Pokiaľ ide o obdobie, keď prebiehalo dovolacie konanie, a obranu krajského súdu spočívajúcu v nepričitateľnosti tohto obdobia, sťažovateľ poukazuje na najvyšším súdom konštatovanú zmätočnosť spočívajúcu v nepreskúmateľnosti odôvodnenia rozsudku krajského súdu, jeho arbitrárnosť a nevykonanie testu proporcionality. V nadväznosti na to tvrdí, že tieto nedostatky pri rozhodovaní krajského súdu priamo zapríčinili nevyhnutnosť využitia mimoriadneho opravného prostriedku, preto zastáva názor, že dĺžku dovolacieho konania možno bez ďalšieho pripísať na ťarchu krajského súdu.

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu došiel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

12. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, ústavný súd konštatuje, že napadnuté konanie, ktorého meritom bol nárok na ochranu osobnosti a náhradu nemajetkovej ujmy, možno zaradiť k štandardnej agende civilného súdnictva, preto konštatuje, že po právnej stránke ho nemožno aj vzhľadom na ustálenú judikatúru považovať za zložité, hoci pripúšťa, že skutkové okolnosti veci mohli ovplyvniť dĺžku napadnutého konania, ale najmä však dĺžku konania na súde prvej inštancie. Podľa názoru ústavného súdu nemožno nimi ospravedlniť doterajšiu dĺžku napadnutého odvolacieho konania, ktoré prebieha od roku 2016.

13. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľa v napadnutom konaní, ústavný súd konštatuje, že sťažovateľ žiadnym spôsobom neprispel k doterajšej dĺžke napadnutého konania, na výzvy súdu reagoval včas. Napokon ani krajský súd vo svojom vyjadrení netvrdil opak.

14. Napokon ústavný súd hodnotil postup krajského súdu z hľadiska existencie zbytočných prietáhov v napadnutom konaní. Napadnuté konanie začalo v máji 2012. Vec bola prvýkrát predložená odvolaciemu súdu 28. februára 2013 a vrátená spolu so zrušujúcim uznesením krajského súdu 13. marca 2014. Druhýkrát bola vec predložená krajskému súdu 16. júna 2016 a vrátená 20. júla 2017 spolu s potvrdzujúcim rozsudkom krajského súdu z 8. júna 2017. Vychádzajúc z uvedeného, možno súhlasiť s vyjadrením predsedníčky krajského súdu, že tieto odvolacie konania trvali približne jeden rok, v súhrne dva roky. Sporným ostalo, či je možné krajskému súdu pričítať dĺžku dovolacieho konania, teda tú časť konania, počas ktorej krajský súd vecou nedisponoval a počas ktorého obdobia bola vec právoplatne skončená. Ide o obdobie od 20. júla 2017 do 30. septembra 2022.

15. Ústavný súd, vychádzajúc z dôvodov zrušenia rozsudku krajského súdu (arbitrárnosť a nepreskúmateľnosť rozhodnutia krajského súdu, nevykonanie testu proporcionality, pozri body 27 až 28.2 uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/177/2021 z pozn.), v dovolacom konaní je toho názoru, že tieto dôvody zrušenia zakladajú pričítateľnosť tohto obdobia na vrub krajskému súdu.

16. Po vrátení veci bol krajský súd vyše rok nečinný (od 16. septembra 2022 až do rozhodnutia veci 28. decembra 2023). Z obsahu spisu vyplýva, že súdny spis bol spolu s rozsudkom vo veci samej vrátený okresnému súdu 2. februára 2024.

17. Vychádzajúc z uvedeného, z celkovej zjavne neprimeranej dĺžky odvolacieho konania (v súhrne) ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k nesústreďnému a neefektívnemu postupu a k zbytočným prietáhom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

18. Vzhľadom na vydaný rozsudok krajského súdu vo veci samej a skutočnosť, že vec bola krajským súdom už aj vrátená okresnému súdu na jeho doručovanie, možno konštatovať, že vydanie príkazu konať bez zbytočných prietáhov vo vzťahu ku krajskému súdu by bolo v okolnostiach veci nadbytočné, keďže úkony (doručenie rozsudku) vykonáva okresný súd.

IV. Primerané finančné zadost'učinenie

19. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

20. S'ťažovateľ v ústavnej s'ťažnosti žiadal o priznanie primeraného finančného zadost'učinenia 8 000 eur, pričom výšku odôvodnil celkovou neprimeranou dĺžkou odvolacieho konania, pocitom právnej neistoty a našt'rbením dôvery v ochranu jeho práv súdom.

21. Cieľom primeraného finančného zadost'učinenia je dovriešenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

22. Vzhľadom na excesívnu dĺžku trvania odvolacieho konania (zohľadniac však skutočnosť, že za obdobie od odmietnutia dovolania do opätovného rozhodnutia dovolacieho súdu nezodpovedá krajský súd), ako aj na jeho nesústreďenú činnosť a bezdôvodnú nečinnosť, berúc do úvahy skutočnosť, že vo veci samej už bolo právoplatne rozhodnuté, ako aj všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie 1 500 eur pre s'ťažovateľa za primerané finančné zadost'učinenie (bod 2 výroku nálezu).

IV. Trovy konania

23. Ústavný súd, vychádzajúc z § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a za použitia § 13 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, priznal podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde s'ťažovateľovi náhradu trov konania z dôvodu trov právneho zastúpenia, a to za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2023 (príprava a prevzatie veci, písomné vyhotovenie ústavnej s'ťažnosti a podanie vo veci samej) v hodnote po 208,67 eur vrátane dvoch režijných paušálov v hodnote po 12,52 eur. Za úkon vyjadrenie k stanovisku krajského súdu doručené 22. januára 2024 ústavný súd odmenu nepriznal, keďže neobsahovalo žiadne nové skutočnosti ani argumentáciu, ktorá by mu nebola známa, resp. nevyplývala zo samotného spisu.

24. Uvedené sumy sa zvyšujú o daň z pridanej hodnoty vo výške 20 %, keďže právna zástupkyňa s'ťažovateľa je platiteľom tejto dane. Ústavný súd tak v súhrne priznal náhradu trov konania 530,86 eur (bod 4 výroku nálezu).

25. Priznanú náhradu trov konania je krajský súd povinný zaplatiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. marca 2024

Peter Molnár
predseda senátu